

h. 13

ORDINIS MEDICI

IN

VNIVERSITATE LITTERARIA IENENSI

H. T.

DECANVS

D. CHRISTIAN. GODOFR. GRVNER

SERENISSIMI DVCIS SAXO-VINARIENSIS AC ISENACENSIS A CONSILIIIS
AVLAE BOT. ET THEORET. PROF. PVBL. ORD. ACAD. CAES. NAT.
CVRIOS. ET MOGVNT. SCIEN. VTIL. NEC NON SOCIET. ACADEM.
PRINCIPAL. HASS. SODALIS

DISSERTATIONEM INAVGVRALEM

VIRI CLARISSIMI

CHRISTIANI GVILIELMI GESNER

HERBSLEBIA - GOTHANI

A. D. XXX. AVGVST. c1o1occlxxvii.

HABENDAM INDICIT

PRAEMITTITVR

NVNC PRIMVM GRAECE AC LATINE
STEPHANI ALEXANDRINI

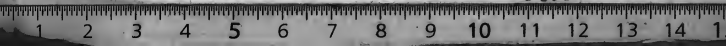
Περὶ χρυσόποιας

LECTIO PRIMA

IENAE

LITTERIS FICKELSCHERRII.

LIII.

ORIGINIS HISTORIA

IN

UNIVERSITATE LITTERARIA HENRICI

H. T.

DECAVS

D. CHRISTIAN. GODDARD. GRANT

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.
1892

DISSEMINATION OF THE GOSPEL

OF THE GOSPEL

CHRISTIANITY

THE GOSPEL

THE GOSPEL

THE GOSPEL

THE GOSPEL

THE GOSPEL

THE GOSPEL

THE GOSPEL

THE GOSPEL

THE GOSPEL

PROOEMIUM

Multis abhinc seculis ea quosdam homines inuasit opinio, qua nulla fallacior et magis ridicula est, ut praefrac̃te affirmarent, fieri posse, ut metallum ignobile in nobilius perfecte transformetur. Sic enim olim AENEAS GAZAEVS a): *Et apud nos, qui materiae peritiam aliquam habent, ii sibi argentum et stannum sumunt, priori metalli genere deleta, materiam ipsam in augustius et pretiosius conuertunt, atque aurum pulcerrimum efficiunt.* Id quod et naturae rerum perquam aduersum est, ut praeclare nuper docuit Cl. WIGLEBIUS b), et experientiae nullo modo consentaneum, ideoque auctores ac defensores absurdae huius sententiae quaerunt, quod nupiam est. Hinc non defuerunt maiorum et patrum memoria,

A 2

a) In Theophrasto f. de Immortal. Anim. Dial. p. 717. ed. lat. OPP. PSILON. Basil. 1561.

b) Hist. Krit. Untersuch. der Alchemie, Weim. 1777.

moria, qui hoc scitum risui aliorum exponerent, illudque falsissimum esse argumentis haud proletariis demonstrarent. In his facile enitescit HERM. CONRINGIVS c): Cuius rela cum retundere anniteretur OL. BORRICHIVS d), tanta exarsit inter eos animorum contentio et controuersia, ut quaererent, vtrum illa chemicorum scientia tam antiqua sit, ut multi putant, nec ne, an detur alchemia, qua nulla pestis capitalior, scriptores veteres, quorum ^{περι χρυσοποιίας} libelli supersunt, genuini sint, an supposititii, rel. Vnus ait, alter negat, quisque suis innixus argumentis. Sed haec iam non attinet multis repetere, quia ferias nobis fecit Cl. WIGLEBIUS, et constitutum est animo, alio tempore singulatim hosce artis coryphaeos percensere, cum per singularem Serenissimi Ducis Saxo-Gothani, Munificentissimi academiae nostrae Nutritoris, clementiam nuper mihi licuerit inspicere graecos illos auctores, quos artis diuinae inuentores admirantur, et tanquam testes idoneos, allegant identidem, etsi fumum vendunt. Quos si quis posthaec veros et fide dignissimos existimet, is mihi profecto dubiae sanitatis esse videatur. Nuper demum BORRICHIVM contractum emisit Cl. SCHROEDERVS e), et pro artis huius antiquitate, tanquam pro aris et focus, dimicandum censuit: At vero inter legendum tot tamque variae exortae mihi sunt dubitationes, ut non possim non illas cum aequis lectoribus communicare.

Vellem ergo equidem Vir Clarissimus non dixisset modo, verum etiam diligenter demonstrasset, THY-
BALCAI

c) De Hermet. Medicin. ed. sec. Helmst. 1669.

d) De Ortu et Progressu. Chem. Hafn. 1668.

e) Neue Samml. der Bibl. für die höhere Naturwissensch. und Chemie B. I. Leipz. 1775. 8.

BALCAINVM lignem elementarem habuisse, sine quo lap-
 lis philosophorum nullus esse dicitur; (PHILONIS enim,
 TERTULLIANI, EVSEBII et CLEMENTIS testimonia hic
 profecto nullius momenti sunt) philosophiam Aegyptio-
 rum, quae tempore MOSIS, SALOMONIS et CHRISTI f) serua-
 toris ferebatur, non, nisi hanc chemiam fuisse; genuina esse
 HENOCHI g) et ORPHEI h) fragmenta, atque digna, quorum
 auctoritate fretus aduersariorum argumenta confutes;
 SALOMONEM regem de magia tractasse; primaeuos homi-
 nes artem illam ab angelis i); cum maxime ab HEXAELE,
 edoctam sedulo tradidisse filiis; ABRAHAMVM k) THOYT
 primum si HERMETEM esse, et ad eundem auctorem re-
 ferri ea fragmenta debere, quae passim adferuntur, ci-
 tra ullam falsitatis notam, nec laterum cocturam l) sine
 chemiae sublimioris cognitione cogitari posse; omnes
 DIODORI, PLVTARCHI veterumque scriptorum locos, in
 quibus metallorum praeparatio commemoratur, hanc
 auri faciendi artem significare, omnia vero mystica m)
 per alchemiam explicanda esse, singulaque DEMOCRITI
 experimenta monstrare virum, chemiae diuinae scientia
 praeclare imbutum; ASCLEPIADEM n) magum fuisse; ni-
 trum o), quo vsi Aegyptii sunt ad condienda mortuo-
 rum corpora, idem esse, quod nobis in vsu est; regum
 thesauros p) nullos futuros fuisse, nisi ab hac arte diuina

A 3 dima-

f) L. cit. p. 99.

g) Ib. p. 101.

h) Ib. p. 175.

i) Ib. cit. p. 140.

j) Ibid. p. 149.

k) Ibid. cit. p. 140.

l) Ibid. cit. p. 140.

m) Ibid. cit. p. 140.

n) Ibid. cit. p. 140.

o) Ibid. cit. p. 140.

p) Ibid. cit. p. 140.

6
dimanassent; alchemiam repeti oportere a solis Aegyptiis *q*), cum exempla prostant, extitisse inde a priscis temporibus magiam orientalem et Iudaicam, ab illa longe diuersissimam; diuitias Colchidis et vellus aureum *r*) metallum hermeticum fuisse; (hoc enim veterum scriptorum testimoniis prorsus repugnat) poetarum commenta, quae altioris sunt indaginis, chemice esse explicanda; fabulas vero christianorum primorum, quos testes opinionis suae esse voluit, veras esse, eamque vim ac potestatem habere, quam iis inesse sibi est persuasissimum; graecum orationis genus *s*), quo chemici graeci inediti vtuntur, versionem prodere, materiam vero peruetustam esse, et auctores *t*) ipsos incorruptos atque integros, quorum aliqui post deflagrationem bibliothecae Alexandrinae, CAESARIS tempore, alii sub DIOCLETIANO demum in vulgus emanarint rel.

Ad quae primum omnium Viro Clarissimo respondendum erat, si rite versari in defendenda chemiae sublimioris praestantia et antiquitate vellet, deinde debebat docere, vnde sibi contigerit esse tam felici, mysteria ista priscorum seculorum penitus nosse, quae nemo per hominum memoriam probabiliter explicare potuit; certe eius argumenta, a PLINIO ceterisque auctoribus repetita, quia falsissima reperi, non eam apud animum meum vim et potestatem habuerunt, vt victas manus dem; tandem prae primis demonstrandum erat, non ex persuasionem, sed ipso opere, scriptis, quae HERMETIS, OSTANIS, DEMOCRITI, ZOSIMI rel. nomine insignita hinc inde in bibliothecis latent, conuenire criteria, quae a tempore, argu-
mento,

q) Ib. p. 338.

s) Ibid. p. 159. et 393.

r) Ib. p. 347.

t) Ibid. p. 392.

mento, testibus, orationis genere, stili et sententiarum diuersitate cet. repetuntur.

Attamen largi simus. Fuerint quondam talia scripta; Vnde vero constat, haec eadem illa esse, quae hodie superant, exceptis iis, quae ab recentioribus profecti sunt hominibus, exindeque consequens esse, artem illam reuera talem olim fuisse, qualem Vir Clarissimus opinatur? Nam si verum GALENI u) effatum est, *in Aegypto inventum unumquodque, a communieruditorum confessu probatum, columnis inscriptum fuisse quibusdam in sacris locis positis, sic, ut ne scribentis quidem nomen recipere-tur*, vnde, quaeso, nouimus, haec vere ad HERMETEM auctorem referri debere, quae eius esse in fronte librorum manuscriptorum perhibentur? Sed de hoc alias pluribus.

Interea rerum ne nobis nimis succenseat Cl. SCHROEDERVS, et vt habeant fumosi philosophi, in quo admodum delectentur, placet ex cod. bibl. Rhedigeranae Vratisk. descriptam et cum Gothano diligenter collatam x) subiungere lectionem primam STEPHANI ALEXANDRINI y), quae, quantum equidem noui, graece nusquam edita est, cique addere versionem latinam, quae ex bibl. Caes. Vindobensi in Gothanam peruenit. Age feliciter!

STE-

u) L. adv. Iulian. p. 247. T. VII. Opp. ed. Basil. 1549.

x) Extat Vratisk. cod. chart. in bibl. Rhedigerana ad S. ELISABETHAE, et descriptus est, etiamsi vitiose, ab eodem, qui et Vindobonensem descriperat, CORNELIO NAVPLIENSI, ANDRAEAE filio, seculi XVI. anno, ut videtur, quinto et sexagesimo. cf. Nou. Libr. Rarior. Collect. Hal. Fascic. III. p. 767. Quoad codicem Gothanum, etiam est chartaceus, ad exemplum cod. Augustani mendosissime conscriptus varieque distractus, sed REINESII magni manu studiosissime emendatus.

y) De hoc v. REINESIUS in CYPRIANI Catal. Cod. Msc. Bibl. Goth. No. 269. p. 87. seq. et vers. lat. ap. FABRIC. Bibl. Graec. T. XII. p. 748. MORHOF Polyhist. I. II. p. 102. seq.

Στεφάνῳ Ἀλεξανδρείᾳ οἰκουμενικῇ
α) φιλοσόφῳ καὶ διδασκάλῳ
τῆς β) μεγάλης καὶ ἱερᾶς
ταύτης γ) τέχνης περὶ χρυσό-
ποιᾶς πράξεως δ) σὺν θεῷ
πρώτῃ.

STEPHANI ALEXANDRINI PHI-
LOSOPHI VNIVERSALIS IN
MAGNA ET SACRA ARTE MA-
GISTRI DE AVRIFACTORIA
CVM DEI GRATIA PRAXIS S.
ACTIO PRIMA.

Θεὸν τῶν πάντων ἀγαθῶν ε)
αἴτιον καὶ βασιλέα τῶν ὅλων, καὶ
τὸν ἐξ αὐτοῦ πρὸ τῶν αἰώνων ἐκ-
λάμψαντα μονογενῆ υἱὸν σὺν
τῷ ἁγίῳ πνεύματι ὑμνήσαντες,
καὶ τὸ τῆς αὐτοῦ γνώσεως λαμ-
φθὲν ἡμῖν καθικεύσαντες τῆς
ἐν χειρὶ πραγματείας τῆςδε τῆς
συγγάμματος ἀπαρξώμεθα (τὰ
κάλλιστα ὀρέπεσθαι f) καὶ τὰ
ἀληθῆ

A deo, qui est omnis boni
caussa, et rex totius vniuersi, et
ab eius vnigenito filio, qui ex
illo effulsit ante secula, vna cum
spiritu sancto, hymnis et laudi-
bus celebrando; simul etiam a
lumine, quod per dei agnitio-
nem nobis illuxit, suppliciter
inde postulando, operis huius,
quod habemus prae manibus,
faciemus initium, et in eo veri-
tatem

a) BORRICH L. cit. p. 78. ex anonymo chemico περὶ τοῦ υδατος τῆς λευ-
κωσις, refert, principes aurifices HERMETEM TRISMEGISTVM,
IOANNEM Archisacerdotem, DEMOCRITVM, ZOSIMVM, ob artis
praestantiam dictos οἰκουμηνικούς s. vniversales; at vero commentato-
res OLYMPIODORVM et STEPHANVM. cf. FABRIC. Bibl. Gr. I. c.
p. 694.

b) τῆς deest in cod. Vindob. ibique paullo post leg. ἰ, pro σὺν: In
Parif. vero abest prorsus σὺν θεῷ. Denique ap. BORRICH. inscrib.
Στεφάνῳ Ἀλεξ. οἰκ. φιλοσ. περὶ τῆς ἱερᾶς καὶ θείας τέχνης τῷ χρυσῷ ποι-
εῖσθαι.

c) In Cod. Goth. non leg. in quo REINESIVS fatetur inesse multa ex-
arata ineptissime, multa confusa, ut paucissima recte cohaereant.

d) Voc. Πράξις alii per processum explicant, ex chemicorum more,
alii per actionem, alii denique per lectionem, ut recte FABRIC. B.
Gr. T. VII. p. 451.

e) Male cod. Goth. leg. ἀγαθόν, et in Vind. prorsum deficit. Recte
Parif.

f) Haec vncinis inclusa cod. Goth. non habet, et, saluo contextu,
abesse possunt et debent.

ἀληθῆ ἀνιχνεύειν ἐπισησόμεθα.
νῦν δὲ ἐκ τῆς ἀληθοῦς φυσικῆς
θεωρίας κατασκευάσειν τὸ πρό-
βλημα.

Ὡς φύσις ὑπὲρ αὐτὴν γινομένη,
οἰκονομηθεῖσα, ὑπεραίρουσα
καὶ ὑπερβαίνουσα τὰς φύσεις. Ὡς
φύσις μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐξ αὐτῆς
τὸ πᾶν φέρουσα καὶ ἀποπληρῶσα.
Ὡς ἑνώσις πληθυναμένη, καὶ διὰ
κρίσεως ἐνωμένη. Ὡς ἡ αὐτὴ καὶ ἐκ
ἄλλης φύσεως, ἐξ αὐτῆς τὸ πᾶν
ἀποσώζουσα. Ὡς ὕλη καὶ αὔλος,
τὴν ὕλην διακρατῶσα. Ὡς φύσις
φύσιν νικῶσα καὶ τέρπυσα. Ὡς
φύσις ἡρανὴ, πνευματικὴν ἀπο-
εμβάσα ὑπάρχων. Ὡς ἀσώματος
σώμα τὰ σώματα (ἡ) ἀσώματο-
ποιῶν. Ὡς σελήνης διαδρομή, πᾶ-
σαν τὴν διακόσμησιν περιλαμβάν-
ουσα. Ὡς γενικώτατον εἶδος καὶ ἰδι-
ωτάτου εἰ. γένος. Ὡς φύσις ἀλη-

tatem inuestigare accurate stu-
debimus. Est autem ex ipsius
veri genuina cognitione ador-
nandum nobis libri propositum.

O natura supra naturam, aliis
omnino naturis superior! O
natura supra te ipsam eleuata,
alias vero naturas longe tran-
scendens! O natura, quae omnia
procreas ex temet ipsa, perseue-
rans similis tibi, vnaque ad per-
fectionem adducis! O vnitas
multiplicata, et discrepantia in
vnitatem redacta! O eadem
semper natura, et nunquam mu-
tanda, quae tua vi cuncta con-
seruas! O immaterialis materia,
omnem in te comprehendens
materiam! O natura, quae natu-
ram ipsam vincendo oblectas!
O caelestis natura, spiritualem
substantiam, tanquam splendo-
rem, effundens! O incorpo-
reum corpus, res corporeas ad
statum incorporeum redigens!
O lunae vis motrix, per quam
rerum omnis ordo lucescit!
O generalissima species et spe-
cialissimum genus! O natura ve-

ἑως

g) Sic ex cod. Goth. reposui; Vratisl. leg. γινομένη.

h) Σώματα εἰσι ♀ ἢ ♂ ἢ ♂ ἢ ♂ ἐξ αὐτῶν εἰς ἓν κομῶς. Sic Lex. Chym. gr. et
Lat. Apud Chym. graecos sunt ♀ ἢ ♂ ἢ ♂ ἢ ♂ i. e. aes, plumbum, sul-
phur instatum, psimmythium: Ex istis quoque cerussa et cochlea.

i) In Vrat. est ἰδιωτάτοι, quod forte ferri posset ob praecedens γε-
νικώτατο εἶδος, sed praestat illa lectio.

B

[illegible]

re supra naturam, naturarum
omnium victrix. Qualis igitur
natura? Dic aliquis mihi:
nimirum natura ex se ipsa na-
turaliter extracta: cuius qui-
dem diuinitas est dissimilis igni,
uiuacitas tamen et vigor instar
ignis feruescit. Est quoque
idea seu vnica species, nomini-
bus diuersissimis apta, et nihilo-
minus vnicum nomen, pluri-
marum specierum multitudinem
continens. Est natura exerci-
tata, et rerum omnium expli-
citissima facies. Est variis co-
loribus florentissima iris, quae
omnia ex arcano suo recessu
producit in lucem. O natura
semper similis sibi, et indolem
suam ex nulla re alia repraesen-
tans! O essentia similitudine
gaudens, et essentiae sibi simi-
limae genitrix! O mare oceani-
que immensa profunditas, mul-
tico-

k) Sic pro $\tau\alpha\kappa\omega\sigma\alpha\nu$ cod. Goth. retinui nominativum.

1) Cod. Vrat. add. ^{EXUTIN}, ut fere multis aliis locis; sed superflua vox est.

m) In eod. Vrat. leg. corrupte, τὸ ὁπισθεν, sine sensu; hinc veram et accommodatam lect. ex Goth. reddidi.

n) Sic pro corrupto ἱζάμπλασις auctoritate cod. Goth.

o) Cod. Vrat. hab. φῶς ἡ αὐτὴ-διαφάνεια, Goth. vero φῶς-διαφάνεια; Vterque corrupte: Hinc φῶς διαφάνεια restitui.

p) Vulgatam lectionem retinui, etsi forte legi possit $\theta\mu\sigma\iota\sigma\tau\epsilon\upsilon\sigma$

q) Deest in cod. Goth.

Vox noua, lexicographis ignota. Textum emenda, et vox non erit amplius ignota. Lege vero *αυανίζω*, REINER. in Marg. Posset tamen et commode, indice III. TRILLERO, legi *αυανίζω*.

μεμένη τ) μαργαρίτας, ὡς ὅλη
 ληψις, τέτρασώμιας, ἐπιπέδω τ)
 ἀραιζομένη, ὡς τρίτης τριάδος
 ἐπίγραμμα υ) καὶ ὀλίγης σφρα-
 γίδος ἐξάρτυμα, ὡς μαγνησίας κ)
 σῶμα, δι' ἧς γ) τὸ πᾶν ἐπιφέ-
 ρεται μυστήριον, ὡς χρυσόφορον ε)
 βραχὺς καίμα, καὶ ἀργυρόλοφον
 ἐκ θαλάσσης ἀναπνευόμενον
 πνεῦμα, ὡς ἀργυροδάρακον α)
 ἔχουσα χιτῶνα, καὶ χρυσοζώμι-
 ον β) κοιμίζουσα ἑστρουχον, ὡς σε
 Φωιάτων ἐνδοίων καλλὴ γυναι-

licolores rerum conditarum
 margaritas euaporans! O re-
 rum creatarum omnium com-
 plexio, in elementorum qua-
 tuor amplissimo campo, mira-
 bili venustate spectabilis! O
 inscriptio trinitatis contusae, et
 vniuersalis rerum anuli nexus!
 O magnesiae corpus (robur) ad
 se, quicquid arcanum est, tra-
 hens! O Vrania seu caelestis
 plane virtutis flauae liquor! O
 argenti arduae spiritus, quem
 mare nobis emittit! O substan-
 tia, argenti Thracii rogam in-
 duta, et aurei succi botrum ap-
 portans! O mentium sapientif-
 simarum exercitatio pulcra! O

B 2

diui-

ς) Forſan paullo melius hic leg. ἀναδυμιν sec. III. TRILLERVM, et
 recte; nam et ex versione haec lectio colligitur veriffima: Sed et
 illa ſenſum habet.

τ) Sic pro ἱ, in eod. Vrat. repositum.

υ) Male leg. cod. Goth. ἐπνεύματα; nam respondere debet sequen-

τ) ἔχουσα.

κ) Μαγνησία ἔστι ἡ λευκὴ καὶ πυρρὴ Μαγνησία ἔστι ἀπὸ λευκοῦ ὄξος καὶ ἀνα-
 στασις. Μαγνησία ἔστι τῆς θάλακτος τὸ χαλκεδόνιον. Lex. graec. At
 Lat. Magnesia s. Magnes. Ap. graec. chymicos est Saturnus albus,
 item Pyrites s. igniuomus lapis, item acetum intemperatum atque sub-
 limatum, item sibium feminini sexus, idque chalcedonicum.

γ) Δι' ἧς recte leg. si subintelligis μαγνησίας; at si σώματος, lege, δι' ἧς.

ε) Cod. Goth. hab. χρυσόφορον; sed locum habere non potest ob se-
 quens αἷμα; Praeferatur ergo vulgata lectio χρυσόφορον, praesertim
 quia et infra sic legitur.

α) In context. leg. cod. Goth. ἀργυροδάρακον; sed in marg. adscriptit
 REINES. ἀργυροδάρακον. Rectissime.

β) Cod. Vrat. corrupte leg. χρυσοζώμιον sine sensu.

σία· ὦ θεοτάτων ἀνδρῶν σοφῇ
 πανουργία· ὦ ἀμύτην· α) ἀν-
 δρώπων ἀνεξιχνίασον πέλαγος·
 ὦ κενოდόξων ἀνδρῶν προκάτα-
 λαμβανομένη ἀπειρία· ὦ ὑπερι-
 φάνων μερόπων ἀναθυμημένη· β)
 ἔξαψις· ὦ εὐσεβῶν· γ) ἀνδριότων
 ἀπερικάλυπτος ἀφῇ· ὦ ἐναρέτων
 ἀνδρῶν θεωρημένη ὄψις· ὦ πρακ-
 τικῶν φιλοσόφων ἡδύπνοον ἄνθος·
 ὦ τελεία μονοειδὴς ἀπώσκει· δ)
 σοφίας ἔργον νοόθεν· ε) φέρον· ζ)
 κάλλος· ὦ πᾶν ἐκ μιᾶς εἰσίας
 τὴν τοσαύτην αὐγὴν ἐξαστράπτει
 σα· ὦ σελήνῃ ἐκ τῆς ἡλιακῆς φῶ-
 τος φῶς ἀπολαμβάνουσα· ὦ μία
 φύσις ἡ αὐτὴ καὶ ἐκ ἄλλης·
 O ! τοσοῦτον οὐρανὸν ἐκ τοσοῦτου
 τοσοῦτον

diuinissimorum hominum om-
 nipotens sapientia! O illis, qui
 non sunt initiati mysteriis, in-
 eluctabile pelagus! O inaner
 gloriantium imperitia praeciudi-
 cata! O superborum mortalium
 aestus euanescent in fumum!
 O piis hominibus inabscōndite
 splendor! O virtute praedito-
 rum contemplatiuum sane spe-
 ctaculum! O flos suauis fra-
 grans, cultorum philosophiae
 practicae proprius! O perfecta
 speciei vnicae compositio! O
 singularis sapientiae opus, pul-
 chritudinem adferens animo
 dignam! O omnium effulges-
 cens ex vna substantia lumen!
 O luna, quae mutuum accipit
 lucem a lumine solis! O vna ea-
 demque natura, nec altera, ob-
 lectans et oblectata, continens
 et

Φύσις

- δ) Cod. Vrat. *πανουργία*, Goth. *πανουργία*. Hanc lect. praetulimus; ne-
 que forte male *πανταρχία*. At nihil temere mutandum est.
 ε) Vtēque cod. *ἀμύτην*. Hinc optime Rhen. in marg. *ἀμύτων*.
 III. TRILLENO etiam ἀμύτων legi posse videtur.
 ζ) Et hic mallet *ἀναθυμημένη*.
 η) Hab. Cod. Vrat. *εὐσεβῶν ἀνδρώπων*, Goth. *εὐσεβῶν ἀνδρώπων*. Sed re-
 posui *εὐσεβῶν ἀνδρώπων* ob antecedentia et consequentia.
 θ) Sic Cod. Goth. Sed in Vrat. est *νοοτόθεν*, quod forte leg. *νοοτό-
 θετοι* vel *νοοτότοι*.
 ι) Vulgata lect. in utroque cod. est *φέρων*. Sed haec constructio fal-
 sa. Nam si *νοοτόθεν* refertur ad τὸ σοφίας, legendum sine dubio *φε-
 ρούσης* est; Sin vero ad *ἐργον*, leg. *φέρων*. Hanc equidem lectionem prae-
 fero.
 κ) Male Cod. Vrat. *ὦ καλλί*.

φουσίς τε παύσα καὶ τετατομένη,
 κρατῆσα καὶ κρατῆμένη, σωσά-
 μένη τε καὶ διωσάμενη, καὶ τῷ
 ἑμῖν καὶ τῇ πολλῇ ὕλῃ, ἐνδὸς ὄν-
 τοις τῆς Φωτικῆς (I), καὶ μιᾷ εἰς Φύ-
 σιν ἐκλήψεσιν τὸ πᾶν, ποίαις βλά-
 ντης ἐστὲ; ποίαις; εὐμῖν τοῖς εὐ-
 φρονέσιν ἀνατίθῃμι τὸ μέγα ἴδω-
 τό δ᾿ αὖρον, τοῖς τὴν ἀρετήν ἡμῶν
 σμύνοις (π), τοῖς (π) θεωρητικὴν
 πράξιν κεισόμενοις; καὶ πρακ-
 τικὴν θεωρίαν ἐνιδρυμένοις; ποίαις
 ταύταις; φράσσουμι τοῖς τοῖς ἡμῖν
 ἀρμόνιων (ο) ἑσθδαί τοῖς δῶ-
 ρον (ρ); ποίαις λέγω καὶ ἐκ τῶν
 κρυφῶν ὁμολογῶν τῆς ἀνθρώ-
 φου τοσοῦτας τὴν χάριν, ἢ παρὰ
 τῷ πατρί τοῦ τῶν Φωτῶν ἡμῶν δει-
 ρῆται; ἀκῆσατε, ὡς ἡ ἀγγελου-
 νόες, ἀποθίστατε τὴν ὑλῶδη θείω-
 ρίαν, ὅπως ἐντῇ τοῖς νόεσι ὑμῶν
 τῇ φωτικῇ (φ) εὐφροσύνῃ ὁμοῦ
 αὖτε καὶ ἐκ τῆς φωτικῆς εὐφροσύ-
 νῃ ἡμῶν ὁμοῦ ὅτι ἐν παντί.

et contenta, conseruans et conseruata! Quid iam nobis cum multitudine materiae, cum vni- ca naturalis substantia, vnicaque natura omnia vi sua deuincat? Quænam illa? Dic, quænam, obsecro? Vobis præstanti sapientia viris magnum hoc con- fectro donum. Vobis, inquam, virtute ornatis, et cum in actio- ne contemplatiua, tum in con- templatione actiua præclare de- fixis. Quænam igitur natura hæc sit, ediffere tandem, quan- doquidem nobis in antecessum destinasti hoc donum. Qua- lis sit, ecce iam eloquor, nihil occultare certus. Profiteor publice superni luminis gratiam, quæ a patre luminum nobis est data. Proinde me audire vos, tanquam mentes angelis pares, simul etiam deponite materia-

B 3

b) Cod. Goth. $\sigma\acute{\alpha}\zeta\eta\sigma\alpha$.

D. Cod. Goth. leg. *φουικῶ*, similiterque interpretes: Sed malim retinere vulgarem lectionem, quae et infra eadem est, et praecedenti *ἄλ* opposita. III. TRILLER leg. putat *φωτισικῶ*.

m) Pereleganter dictum. Ita Plato De Rep. V. p. 655. ἀγρὴν ἀντι-
ματῶν ἀμφίεσται, et ex hoc THEMIST. Orat. XXIII. p. 309. ἀγ-
ρὴς ἀντιματῶν ἀμφίεσται. In contrariam partem HIPPOCRATES ipse scite di-
xit de malis medicis L. De Dec. Ornatu p. 54. T. I. ed. Lind.

ΑΠΟΛΥΜΕΝΟΙ ΤΗ ΓΑΡΤΑ ΕΜΦΙΣΤΟΤΑ ΚΑΚΗ ΚΑΙ ΑΤΙΜΗ. TRILL.

n) Deest in Cod. Goth. sed retineri debe

Р) Cod. Goth. *ḡwīzma*: Sed melius τὸ *ḡwīzma*.

q) Abest *q* in cod. Goth.

ὁφθαλμοῖς ἰδεῖν ἀξιοῦν τε τὸ
ἀποκεκρυμμένον· μυστήριον. ἐνὸς
γὰρ τῆ φυσικῆς κρείας καὶ μιᾶς
φύσεως, νικᾶσης τὸ πᾶν πασίας
ταύτης ἤδη ὑμῖν σαφῶς λέλεχ-
θαι, ὅτι ἡ φύσις τὴν φύσιν τέρ-
πει, καὶ ἡ φύσις τὴν φύσιν κρα-
τεῖ, καὶ ἡ φύσις τὴν φύσιν νικᾷ.
τέρπεται μὲν ὑπὸ τῆς ἰδίας
εἰς τῆς φύσεως κρατεῖται δὲ τῆν
ἐξ αὐτῆς ἔχουσα συγγένειαν· νι-
κᾷ δὲ ὑπὲρ αὐτῆς τὴν φύσιν·
ὅταν τὴν ἐνστάμεν τῆς οἰκονομίας
ἀποπληρώσῃ μυστηρίων, ὅταν
ἀφ' ἑαυτοῦ ἀποδανάσῃ τὸ εἶ-
σώμα, ὅταν τὴν πνευματοθεῖ-
σαν μετατρέψῃ συμπληρώσῃ,
τότε ὑπὲρ φύσιν ἔται θαυμαζο-
μενον καὶ πνεῦμα· τότε κρατεῖ
τὸ κοινῶς μενον πᾶσι· τότε τέρπει
αἱς ἰδίᾳ οἰκητήριον· τότε νικᾷ
ἀπαμαίως, κατεμβατεύον ὅλον
ἐξ ὅλου πᾶσι τὸ γινόμενον· ὑπὲρ
φύσιν θαυματούμενον· τί ἔτι

lem intuitum, ut digni habeat
mini mentalibus oculis abscon-
ditum hocce mysterium cerne-
re. Vnica enim naturali sub-
stantia opus est (vnicaque natu-
ra, quae omnia vincat. Qua-
lis autem haec sit, iam ex parte
vobis manifeste dictum est,
quod nimirum natura naturam
delectet, et comprehendat natu-
ram natura, quod natura vin-
cat naturam. Voluptatem enim
ex natura propria haurit, et
comprehendit naturam sibi ex
se ipsa cognatam, et vincit de-
mum naturam supra naturam,
quando scilicet dispositionis
suae arcana, ad rationem cor-
poris pertinentia, consummauerit;
quando immortale et in-
corruptibile corpus, effecerit,
quando denique supremam per-
fectionem substantiae, ad sta-
tum vere spiritualem produxe-
rit. Tum vero genus illud,
tanquam spiritus vniqueque
verissimus admirationi erit su-
pra naturam; tum quoque vi-
res habebit corpus communi-
catum,

*) Sic pro corrupto Cod. Vrat: οὐκ, restitui ex Goth. At III. TAIL-
LERO legendum *πνεύματος* vel *πνεύματος* esse videtur.

s) Deest in Cod. Goth.

t) Cod. Goth. γινόμενον.

προς σέ περιεκτική μαχίμ); τίς
 μή θαυμάσει τὸν ἐκ σῆς ἀποτε-
 λήμενον χρυσοκόραλλον; ἐκ σῆς
 γάρ τὸ πᾶν τελεσιουργεῖται μύ-
 σηριον σου) τεθάρρησαι μάνη
 τῆς τοιαύτης τὴν γνώσιν ἐν σοὶ
 ἐφ' ἧλπωμα ἢ ἀνατολικῇ γ' αὐτῇ
 περιλάμπουσα νεφέλῃ· διοδιαίον
 φέρεις ἐν σοὶ τὴν πολυμορφον τῆς
 ἀφροδίτης εἰκόνα, σινοχρόν δὲ πα-
 λιν διακονέοντα τὸν πυρίβολον ἀν-
 δρακομάτην, τοσαύτην ἐν ἐπιφεί-
 ρει τὴν ἡλιαυγίαν νομοδικῶς
 ἑαυτὴν 2) περικαλύπτεις τὸ ἐνα-
 γχον τῆς φώσεως ἀναλαμβάνεις

catum, et substantiae illi vo-
 luptatem, tanquam habitacu-
 lum eius proprium, gigneret:
 tum denique vniuersum ex vni-
 verso ingrediens, comprehen-
 det modo quodam incorporeo
 rem illam, quae gignitur cum
 admiratione supra naturam.
 Quid dicam ad te, o magnesia,
 vt comprehendendi donata?
 Quis non admirabitur aurum
 corallinum, ex te vndiquaque
 perfectum? Per te immo abso-
 lutissime consummabitur omne
 mysterium. Tu enim sola tan-
 tae rei cognoscendae fiduciam
 praestas. In te finem suum ex-
 pandit illustris illa nubes orien-
 talis. Tu quoque in te ipsa,
 ceu contubernalem tuam, reclu-
 dis illam multiforem imagi-
 nem Veneris, vt etiam illum
 pincernam, qui virilem caesa-
 riem nutrit, eiaculans ignem.
 Quamquam igitur tam singula-
 rem communicas lucem, tamen
 in morem verecundantis spon-
 fac

μύση

u) Sine dubio haec v. μαχίμ est αἰνέσις i. e. vt alchymistae explicant,
 lapis philosophorum, quia ut magnes ferrum, sic ille aurum natu-
 ram ad se trahere putatur.

x) Cod. Vrat. leg. 2, sed sine sensu.

y) Cod. Vrat. ἀναλογίαι, vt videtur, ex scribae vitio.

2) Cod. Vrat. leg. ιουρῖ; Melius Goth. iourῖ, quod et interpres as-
 sumit.

Cod. Vrat. leg. 2, sed sine sensu.

Φύσις ἡ αὐτὴ, δι' ἧς καὶ τὸ πᾶν
 γίνεται ἔργον· περιττῷ γὰρ ἀριθ-
 μῷ ἢ τε τεχνολογεῖται πανκοσ-
 μία. τότε γὰρ γνωρίζη, ἐν οἷς
 προσδοκᾶσαι· τότε ἀνακαλύπτ-
 ται, ἐν οἷς περιδρομεῖσαι· τότε ἀπο-
 πᾶνεις τῆς εἰσόδου τῆς ἀγωγῆς,
 ἵσθι μὲν οὖν βασιλικὴν ἀλκρυίδα.
 ἢ καὶ διὰ τῆς σῆς παιδείας ἐπι-
 κομίζῃ· τότε καὶ ἐναγχοῦς κάμα-
 τος, ἀλλὰ χρυσόροφος θαλα-
 μος. τότε καὶ πολυτροπὸς ἐπιτη-
 δεσιότης, ἀλλὰ πάνσοφος ἀγχι-
 νοία. τότε καὶ εἰρησίων τῶν ἐναρτέων
 ἀνδρῶν εὐρίσκειται, ἀλλὰ ἀπό-
 λαυσίς τῶν τελείων ἀνδρῶν ἀνα-
 δείκνυται. τοῖστος γὰρ αὐτῆς ὁ
 ἐν περιττῷ ἀριθμῷ εὐρισκόμενος
 ὁρος. ἔτι καὶ αὐτὴν ἐπιγνώσκοντες
 οἱ τῆς ἀρετῆς ἀνάπλεοι. ἀκῆσα-
 τε οἱ τῆς σοφίας ἐρασαί, καὶ εἰ-
 σεοδε ταῖς μεγαλείαις παντοκρά-
 τορος θεοῦ· αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ πᾶ-
 σης σοφίας χορηγός, φῶς οἰκῶν
 ἀπρόσιτον, φῶς ὁ φωτίζει πάν-

tura existis, per quam conficiun-
 tur vniuersa. Artis tuae nume-
 ros omnes abundanter exequi-
 tur Pancosmia (vniuersitas mun-
 di). Tum certe illa, quibus in
 rebus vim tuam exspectet,
 agnoscit, tum etiam degerit, qui-
 bus te in locis praecipue com-
 plectatur et cingat: Tum quo-
 que tu seditiosis certaminibus
 finem imponis, tum item pur-
 puram tu regalem praenuncias,
 quam et per tuam mox ancil-
 lam apportas. Tum nos verò
 nullus amplius labor aut pugna
 fatigat, sed potius laquearis au-
 rei thalamus surgit. Tunc non
 varia tantum vtilitas, sed sapien-
 tia prorsus omnigenae subtili-
 tas nascitur. Tunc homines
 virtute praediti exuunt inopiam,
 quae rebus illos necessariis pri-
 vat, et iidem tali omnino vo-
 luptate circumfluunt, quae de-
 ceat viros numeris omnibus ab-
 solutos. Nam dignitatis magni-
 tudo, qua magnesia pollet, ad
 tantam se amplitudinem porri-
 git, vt eam non alii mereantur
 penetrare, quam quorum pe-
 ctora virtus impleuit. Audite
 proinde, quicunque diligitis sa-
 pientiam et cognoscite magna-
 lia dei omnipotentis. Ipse est
 enim sapientiae vniuersae largi-
 tor, qui lumen habitat inaccessi-
 bile,

τα ἀνθρώπων ἐρχόμενον εἰς τὸν
κόσμον f). ἔδδεν γὰρ ἔσμεν ἅτε
τῆς αὐτῆς θεαρχίας· ἔδδεν ὅλως
εἰς τὸ ζητούμενον τὸτο δῶρον,
πρὸς τὴν αὐτῆς μακαριότητα.
Προσεγγίσατε, ὦ φίλοι ἀρετῆς,
πρὸς τὴν αὐλὸν ἐκείνην φύσιν g).
μάθετε, ὡς γλυκύ θεῷ ὥς ἐκ
αἰξῶ τὰ νῦν θαυμάζόμενα πρὸς
τὴν μακαρίαν ἐκείνην λῆξιν. μό-
νον οἰκεῖσθαι αὐτῷ δι' ἀγά-
πης, κ. ληψόμεθα τὴν ἐξαβύσ-
σον αἰῶσσαν h). πηγάζουσαν σο-
φίαν, ἵνα δινηθῶμεν διὰ τῆς χά-
ριτος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
ποταμὸς ἀναβλύσας ὑδάτος ζῶν-
τος i). ὅπως θαυμάσαι τὴν δημι-
ουργὴν τὴν τοσαύτην σοφίαν ὑμνή-

sibile, lumen, quod illuminat
omnem hominem venientem in
hunc mundum. Nihil enim pe-
nitus sumus, nisi diuina illius
auspicia nobis adspirent. Hoc
ipsum quoque donum artis,
quam quaerimus, diuinae bea-
titudini comparatum est penitus
nihil. Vos tamen, o virtutis
amantes, appropinquate ad im-
materiale hanc naturam;
Discite lumen hoc dei, quam
fit suaue. Quamquam quae
his in terris admiratione profe-
quimur, minime quidem sunt
digna, ut illi beatæ caelorum
quieti comparentur. Hoc tan-
tum agamus, ut deo per cari-
tatem familiariter vniamur, at-
que per illum donemus abyssō
sapientiae, tanquam sensum
profundissimorum scaturigine:
quo sic tandem possimus per
gratiam domini nostri IESU
CHRISTI, ebullire fontes
aquae viuentis: quo tu quoque,
o lector, conditoris dei admi-
rabilem sapientiam obstupe-
scens,

f) Cf. IOANN. I. 9. et I. TIMOTH. VI. 16.

g) Sic ob praecedentia expressi. Nam Cod. Vrat. leg. ὅσον, quod
forte est ἐπίσθεν, nisi velis cum Ill. THILLERO υπέσθεν aut ἐπίσθεν
recipere.

h) Forte ἐξ ἀβύσσου ἐκ ἀβύσσου THILL. Sed vulgata lectio, quia sapit
genium seculi, quo STEPH. vixit, retineri posse videtur.

i) Cod. Goth. leg. ζῶτος, restitui tamen ζῶτος. cf. Apocal. cap.
vlt. v. I.

σης αὐτῆ τὴν εἰς ἡμᾶς μεγάλην
Φιλανθρωπίαν. Τί θαυμάζειν
δεῖ χρυσοκόραλλον εἶδος; θαυ-
μάζειν δὲ δεῖ πλέον τὸ ἀπερί-
γραφον κάλλος, ὅμως καὶ τὸν
πάθον ὑμῶν πληρώσω, ἵνα τοσῶ-
τον ἐρᾶν ἀξιώθῃ μεθ' ὑμνωδίας
θεολογεῖν τὴν ὑπεράγαθον τῆ θεῆ
ἀγαθότητα.

scens, eius in genus humanum
immenfam humanitatem collau-
des. Quid autem opus est ad-
mirari venustatem auri coralli-
ni? Admirari potius decet in-
circumscriptam pulcritudinem
dei. Nihilo tamen fecius gra-
tificabor desiderio vestro, ut
rei tantae amoribus inardescere
mereamini, vnaque dei bonita-
tem, quae omniboni tate melior
est, subtiliter intellectam hym-
norum modulatione laudare.

Reliquum est, ut vitae rationem, quam secutus PRAENOB-
CANDIDATUS est, et finitum studiorum curriculum ex
instituto maiorum exponamus. In quo negotio quia eo puta-
mus felicius versaturum neminem, placet huc ipsa eius verba
adscribere.

Ego CHRISTIANVS GVILIELMVS GESNER, natus sum Herbslebiae
anno clolcccxlvi. patre IONNE ANTONIO GESNERO, chirurgo,
et matre SOPHIA MAGDALENA e gente Hessia oriunda. Optimi hi
parentes omnem navarunt operam, ut primis litterarum rudimentis et
religionis praeceptis rite imbuerer; Quo facto anno clolcccxx Gym-
nasium, quod Gothae floret, frequentare coepi pertres annos, ibique
praeceptores habui GEISLERVM, Serenissimi Ducis Saxo-Gothani Con-
siliarium Ecclesiasticum et Rectorem Gymnasii longe meritissimum,
item Clarissimum Professore, BAVMEISTERVM, quorum multa et
magna in me merita non satis praedicare possum. Quod studii scho-
lastici curriculum rite emensus, anno clolcccxxviii hancce celeberr-
mam musarum sedem adii, et a Rectore tunc temporis Magnifico,
Illustri Consiliario Aulico et iurium Professore publ. Ordinario,
WALCHIO, in civium academicorum numerum sum receptus. Pri-

num praelectiones philosophicas Illustris Consilarii Aulici, HERNINGS, physicas Illustris Consilarii Cameralium, SVCCOW, et mathematicas Illustris Consilarii Cameralium WIEDEBVRGII sedulo frequentavi. Posthaec ad medicinae studium delatus, praeceptores habui in Physiologia, Semiotica, Therapia generali ac speciali Illustrum Consiliarium Aulicum, GRVNERVM, in Anatomia, Chirurgia et arte Obstetricia b. NEUBAVERVM, in Physiologia, Materia Medica, Pathologia et Arte concinnandi formulas medicamentorum Illustrum Consiliarium Aulicum, NICOLAI, et horum magnorum virorum praelectionibus sedulo interfui. Tandem medicinam forensem, duce Excellentissimo Professore HALLBAVERO, et Chemicam experimentalem, magistro Experientissimo Domino Doctore SCHENCKIO, addiscendam existimaui.

Haecenus ille. Qui nuper a penatibus, quos relaxandi animi causa reuifendos putarat, in hanc litterarum bonarum officinam reuersus a Gratiofo Ordine decenter petiit, ut ad examina fuenta admitteretur. In quibus bene stetit, dignusque habitus est, qui posset ad capeffendos Licentiatii Medicinae honores adspirare. Quare proxime a. d. XXX. Augusti, Praefide Magnifico Academiae Prorectore, D. ERNESTO ANTONIO NICOLAI, Pot. Boruss. Reg. Sereniss. Duc. Saxo-Vinar. et Isenac. et Sereniss. Princip. Sondershusa Schwarzb. nec non Serenissimor. Princ. de Solms-Braunfels Confil. Aul. horumque Archiatro, Comit. Palat. Caes. Chem. et Prax. Prof. Publ. Ord. Facult. Med. Seniore, Acad. Nat. Curios. et Mogunt. Scient. Vril. nec non Societ. Acad. Hass. Sodali rel. Patrono ac Collega summe Venerabili, disputabit *de generatione puris*. Quem actum vt Magnificus Academiae Ex-Prorector, Patres Conscripti ceterique Professores celeberrimi, itemque Commilitones Generosissimi ac Praenobilissimi, praesentia sua condecorare ac illustriorem reddere velint, Ordinis nostri verbis etiam atque etiam rogo. P. P. sub sigillo Ord. Med. Ienae a. d. XXVI August.

clclcccclxxvii.

(L. S.)